

Bijeenkomst regio Drenthe-Overijssel Sfeerverslag

21-11-2025, Hoogeveen

Op vrijdag 21 november kwamen +/- 30 deelnemers – landschapsontwerpers- en architecten, stedenbouwkundigen, Provincie Drenthe en Overijssel, gezondheidsexperts van GGD Drenthe, Regio Deal Zuid- en Oost Drenthe en Rijnland Instituut – bijeen in **Hoogeveen** voor de regionale informatiebijeenkomst van de Eo Wijersprijsvraag. Voor Drenthe-Overijssel luidt de specifieke opgave: *“Hoe kan de ruimtelijke inrichting van de Drents-Overijsselse hoogveenontginningen bijdragen aan het structureel verkleinen van gezondheidsachterstanden én aan het versterken van trots en verbondenheid onder inwoners?”*

Tijdens een korte kennismakingsronde konden de aanwezigen aangeven naar welke expertise ze eventueel nog op zoek zijn. Hieruit bleek dat er met name nog gezocht wordt naar samenwerkingspartners vanuit de gezondheidswereld. Ook gebiedspartners werden genoemd. Er werden een aantal inhoudelijke presentaties gegeven. Daarna verkenden we met een bus het gebied.

Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe II – Erik Bos (Regio Deal Zuid- en Oost Drenthe)

Erik nam de groep mee in een korte geschiedenis van de stad Coevorden en de regio. De regio rond Coevorden kent een geschiedenis die sterk is beïnvloed door het veen- en moeraslandschap. Een bekend voorbeeld is de Slag bij Ane (1227), waarbij de bisschop van Utrecht met zijn leger in het veen vast kwam te zitten en verslagen werd door boeren uit de omgeving van Coevorden. Hoewel Coevorden later werd geconfronteerd met vergeldingsacties bleef de nederzetting zich ontwikkelen. In de tijd van de turfwinning trokken arbeiders naar deze gebieden om te werken. Hoewel de werkomstandigheden zwaar waren en de sector uiteindelijk onder druk kwam te staan, bleef een groot deel van de mensen in de regio wonen. Zij gingen werken in de maakindustrie en deze sector is nog steeds goed vertegenwoordigd in zuidoost Drenthe. De harde leefomstandigheden leidden tot een sterke onderlinge verbondenheid. Dat zie je nog steeds terug in de regio. Mensen zijn trots op de omgeving, staan voor elkaar klaar en er is een grote mate van **“noaberschap”**: gemeenschappen zijn hecht en mensen helpen elkaar.

Er is een duidelijk verschil tussen de “Veen-Drent” en de “Zand-Drent” wat betreft gezondheid, leefstijl en sociaaleconomische omstandigheden. De geschiedenis van de regio heeft bij de Veen-Drent geleid tot een zeker wantrouwen richting de overheid en wat van buiten de gemeenschap komt.

In het veengebied is overerfbare armoede een hardnekkiger probleem dan in het zandgebied. Om dit probleem aan te pakken, is het cruciaal dat de verhalen en ervaringen worden verteld door mensen uit de gemeenschap zelf; externe boodschappen komen minder goed aan. De regiodeal zet daar onder andere op in. Ook is het de ambitie om water en bodem sturend te laten zijn op de lange termijn, waarbij veenlandschappen een herwaardering krijgen, onder meer door de mogelijkheden die zij kunnen bieden voor toekomstig ruimtegebruik. Er zijn kansen voor natuur, stikstofreductie en nieuwe vormen van wonen en bouwen. Tegelijkertijd wordt gekeken naar de bluezone-gedachte, waarin factoren die bijdragen aan gezond en betekenisvol ouder worden centraal staan – zoals sociale cohesie, zingeving en een gezond leefmilieu.

Economie en onderwijs – Cigdem Zantingh (Rijnland Instituut)

Het Rijnland Instituut kijkt hoe de regio talent kan vasthouden en werkloosheid kan terugdringen, mede naar aanleiding van de hoge werkloosheid na de financiële crisis rond 2010. De regio probeert hierin te “leren van de burens” (Duitse model). Waar Nederland vaak elementen van het Angelsaksische model volgt – aandeelhouder centraal, marktgericht, focus op flexibiliteit en winst – is in Duitsland het **Rijnlandse model** dominant: de mens centraal, langetermijn oriëntatie en continuïteit, sterke rol van familiebedrijven, investeren in opleiding en leven lang ontwikkelen. Duitse bedrijven weten werknemers daardoor langer aan zich te binden. Deze lessen kunnen helpen om de regionale arbeidsmarkt te versterken.

Gezondheid – Berber Bergstra (GGD Drenthe)

Berber licht toe dat het traditionele beeld van gezondheid als de afwezigheid van ziekte inmiddels achterhaald is. Het concept **positieve gezondheid** staat steeds meer centraal: een breed perspectief waarin lichamelijke functies, mentaal welbevinden, zingeving, kwaliteit van leven, sociale participatie en dagelijks functioneren samen bepalend zijn. De vraag verschuift daardoor naar wat mensen in hun **leefomgeving** nodig hebben om gezond te blijven, zoals beweging, gezonde voeding, sociale verbondenheid en een leefbare buurt.

Drenthe is de meest vergrijsde provincie van Nederland en kent een dubbele vergrijzing: er zijn meer ouderen én ouderen worden gemiddeld ouder. Dat vergroot de druk op zorg en ondersteuning. De regio kent historisch ongunstige scores op gezondheid en leefstijl, vooral in de veengebieden, waar intergenerationele armoede nog altijd doorwerkt. Dit is niet alleen een kwestie van leeftijdsopbouw, maar van bestaanszekerheid en sociale omstandigheden. De zorg is verschaald in de regio en er bestaan grote gezondheidsverschillen, onder andere op het gebied van roken, overgewicht, eenzaamheid en financiële problemen. Verschillen zijn bovendien zichtbaar tot op wijkniveau. De problematiek hangt samen met meerdere factoren tegelijk; daarom volstaat het niet om één aspect te verbeteren – er moet naar het totaalbeeld worden gekeken.

De veengebieden kennen structureel meer problemen, ook op buurtniveau. Tegelijkertijd zijn de inwoners in de veen regio gemiddeld tevreden over hun eigen leven. De mentale gezondheid scoort relatief gunstig vergeleken met de rest van Nederland. Wel doen inwoners vaker een beroep op Wmo-voorzieningen. Het is dan ook van belang dat de ontwerpers in deze prijsvraag respect hebben voor de mensen die hier wonen en meenemen dat de mensen zelf tevreden zijn over hun eigen leven, ondanks de statistieken.

Mobiliteit en brede welvaart – Arnold Helfrich (Provincie Overijssel)

De regio kent specifieke uitdagingen. Veel dorpen hebben beperkt openbaar vervoer of goede fietsroutes, waardoor inwoners sterk afhankelijk zijn van de auto. Ook verdwijnen de voorzieningen in de dorpen en moet men dus steeds grotere afstanden afleggen. Het autogebruik is dan ook hoog. De vraag is ook hoe de mensen vanuit hun dorp gebruik kunnen maken van het grotere regionale mobiliteitsnetwerk, zoals het tracé Zwolle-Emmen en de nieuw aan te leggen Nedersaksenlijn. Mogelijke oplossingen zijn deelauto's, collectief vervoer of andere vormen van gedeelde mobiliteit. De organisatie daarvan vraagt om maatwerk: kan dat via sociale structuren zoals *naoberschap*, of zijn juist fysieke voorzieningen nodig?

De Provincie ziet mobiliteit als een onderdeel van brede welvaart. Mobiliteit draagt niet alleen bij aan bereikbaarheid, maar ook aan gezondheid, leefbaarheid, verkeersveiligheid, klimaatadaptatie, ruimtegebruik en woningbouw. Daarom vraagt het om een brede en integrale benadering. Een interessant punt daarbij is het zogenoemde *reistijdbudget*: mensen besteden al decennialang

gemiddeld ongeveer één uur per dag aan verplaatsingen. Dat verandert nauwelijks, ongeacht de snelheid van vervoermiddelen. We leggen inmiddels wél vijf keer zoveel afstand af als in de jaren '50, maar de tijd die we eraan besteden blijft constant.

Tegelijkertijd brengt ons huidige mobiliteitssysteem nieuwe uitdagingen met zich mee. Deze zijn van groot belang bij woningbouw en gebiedsontwikkelingen. Bij nieuwe wijken is het essentieel om vooraf na te denken over het mobiliteitsprofiel. De provincie zet in op een gestructureerde aanpak bestaande uit een mobiliteitsplan van eisen, een integraal mobiliteitsplan en een implementatieplan. Tot 2050 ligt de nadruk niet alleen op minder reizen, maar ook op slim combineren. Mobiliteit is geen doel op zich, maar een voorwaarde voor een goed functionerende regio. De provincie kijkt niet alleen naar het verbeteren van de bereikbaarheid, maar ook naar het verbeteren van de nabijheid: ervoor zorgen dat voorzieningen binnen bereik zijn, zodat niet elke verplaatsing nodig is. Tegelijk is het niet haalbaar om alle voorzieningen in ieder dorp te behouden; er zullen keuzes gemaakt moeten worden. De uitdaging is hoe de voorzieningen en mobiliteit goed te organiseren, zodat dit bijdraagt aan gezondheid en geluk in de regio.